

NANDADULAL MANDAL
ASSISTANT PROFESSOR
DEPARTMENT OF EDUCATION
Contact No- 8617528423/9533608266

nandadulalmandal38@gmail.com

5th Paper Inclusive Education 2nd

Unit.2.1

दृष्टिप्रतिवन्धीतबालकः

दृष्टिः मानवस्य अमूल्यसम्पदं वर्तते। तत्र WHO
मतानुसारं प्रपञ्चे 30 मिलियानजनाः
दृष्टिप्रतिवन्धीतजनाः भवन्ति।

2001 जनगणनानुसारं भारते 1.03% दृष्टिबाधितः
भवति।

दृष्टिवाधितानां सांख्यिकीयपरिमाणं

क्षेत्रम्	नगरं	ग्रामः	कुलसंख्याः
पुरुषाः	1509621	4222717	5732338
महिलाः	1251877	3650666	4905543
कुलसंख्याः	2761498	7873383	10634881

परिभाषा:- (क) चिकित्साविज्ञानदृष्ट्वा (ख) शिक्षागतदृष्ट्वा

- 1934ई अमेरिकान मेडिक्याल एशोशियेषन् तथा च 1935 मध्ये अमेरिकीय सोसियाल सिकुरिटि एक्ट द्वारा प्रदत्तपरिभाषा तावत्-
 - येषां व्यक्तीनां अक्षीभ्याम् उपनेत्रधारणात् परं भिस्यूयाल अयाकुइटि 20/200 उत न्यूनम् अथवा व्यक्तेः Visual acuity 20/200 अपेक्षया अधिकं स्यात्, तथा च यदि व्यक्तेः दृष्टिक्षमता 20° अपेक्षया अधिकं न भवति तर्हि दृष्टिप्रतिवन्धी उच्यते।

लक्षणम्

- 1. दृष्टेः तीक्ष्णता(Visual Acuity)
- 2. 2.20/200 feet, 6/60m,
- 3. उत्तमं नेत्रम्
- 4. सर्वाधिकपरिष्करणम्
- 5. द्रष्टुम् अक्षमः

ख. शिक्षागतदृष्ट्या-

- 1. दूरदृष्टिः
- 2. ह्रस्वदृष्टिः
- चिकित्साविज्ञानुसारेण नियमानुसारेण बहवः दृष्टिदोषयुक्तव्यक्तयः तेषां दृष्टिशक्तेः क्षमतां शिक्षाक्षेत्रे अधिकतया व्यवहर्तुं शक्यते। अर्थात् ते सर्वकारीयनियमानुसारेण अन्धं भवति चेदपि शिक्षागतदृष्ट्या अन्धाः न भवन्ति।

America- Office of Rehabilitation services

- 1. सम्पूर्णदृष्टिविहीनः
- 2. कानुनानुसारं दृष्टिहीनः
- 3. दृष्टिशक्तिः 20/200- 20/60
- 4. एकेन लोचनेन द्रष्टुम् अक्षमः
- 5. अन्यदृष्टिगतसमस्या- यथा-
रातकाना, वर्णान्धः।

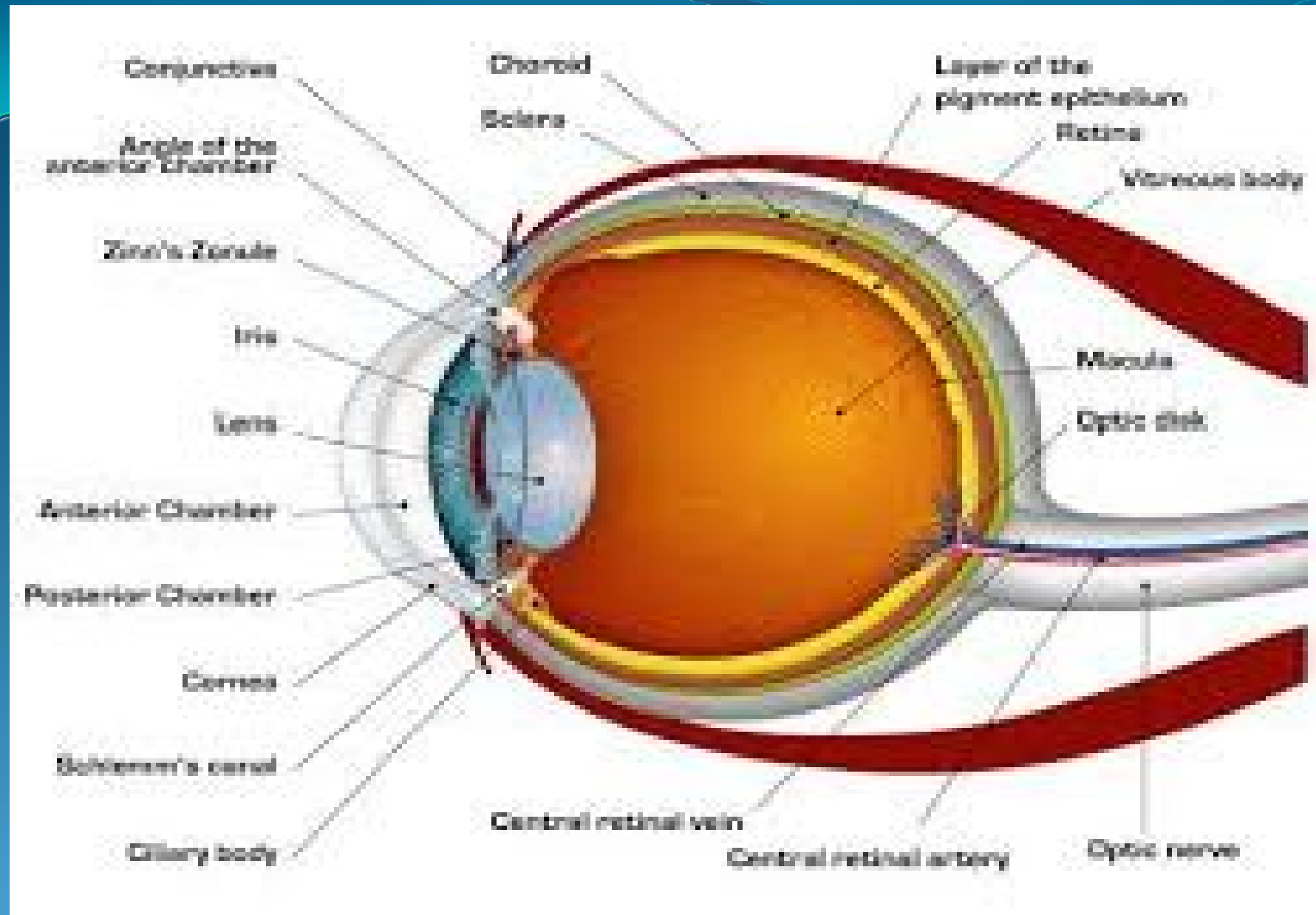
शिक्षाविज्ञानानुसारेण

- 1.स्वल्पदृष्टि:- (14 Point)
- 2.अत्याधिकप्रतिवन्धी- (18 Point)
- 3.गम्भीरदृष्टिप्रतिवन्धी

आधुनिकवैज्ञानिकानाम् अनुसारम्

- 1. सम्पूर्णदृष्टिप्रतिवन्धी यत् जन्मगतः उत जन्मनः पञ्चवर्षेषु जातः।
- 2. सम्पूर्णदृष्टिप्रतिवन्धी तत् जन्मनः पञ्चवर्षात् अनन्तम्।
- 3. जन्मगत –आंशिकदृष्टिप्रतिवन्धी
- 4. अर्जित-आंशिकदृष्टिशक्तिः
- 5. जन्मगत –आंशिकदृष्टिशक्तिः
- 6. अर्जित-आंशिकदृष्टिशक्तिः

200 Ft.
0.10

E

1

100 Ft.
0.20

F P

2

70 Ft.
0.28

T O Z

3

50 Ft.
0.40

L P E D

4

40 Ft.
0.50

P E C F D

5

30 Ft.
0.65

E D F C Z P

6

25 Ft.
0.80

F E L O P Z D

7

20 Ft.
1.00

D E F P O T E C

8

15 Ft.
1.33

L E F O D P C T

9

13 Ft.
1.54

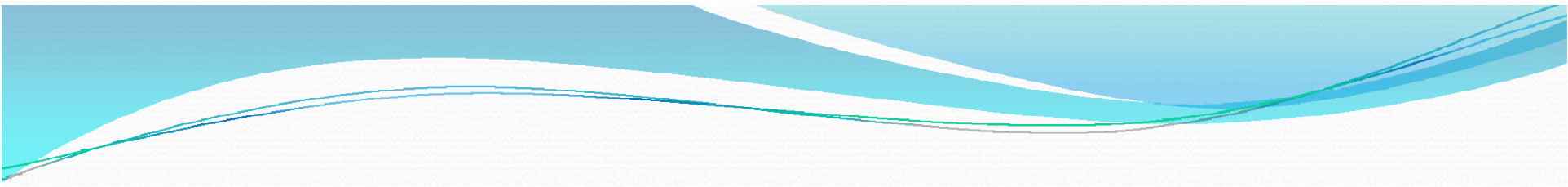
F D P L T C E O

10

10 Ft.
2.00

P E Z O L C F T D

11

Snellen Chart Information (Letter's Sizes)	Proposed System's Vision Ratio	Visual Acuity
20/200 ft/m	10%	2.0-2.50 sph.
20/100 ft/m	20%	1.75-2.0 sph.
20/70 ft/m	28% ~ 30%	1.5 sph.
20/50 ft/m	40%	1.0-1.25 sph.
20/40 ft/m	50%	0.5 sph.
20/30 ft/m	60%	0.5 sph.
20/25 ft/m	80%	0.5 sph.
20/20 ft/m	90%	0.0-0.25 sph.

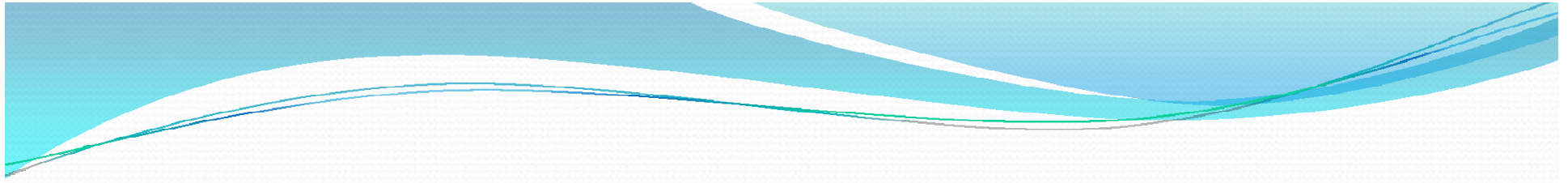
भारते सर्वकारेतरसंस्थायां विशिष्टशिक्षा

- सम्प्रति भारते विशिष्टशिक्षाक्षेत्रे असर्वकारीयसंस्थानाम् आधिक्यं दरीदृश्यते। तत्र विविधाः राज्यस्तरीयाः , राष्ट्रियाः. अन्तराष्ट्रियाश्च संस्थाः कार्यरताः सन्ति।
- एताः अन्तर्भावित-सम्मिलितशिक्षाक्षेत्रे योजनानां निर्माणं, सञ्चालनं , कार्यन्वयः, मानवसंसाधनविकासः, अनुसन्धानाम् इत्यादिकार्याणि सोत्साहं निर्वहन्ति।
- न केवलं शिक्षाप्रदानम्, अपि तु असमर्थानाम् अभिज्ञानं, चिकित्सा, योग्योपकरणप्रदानम्, वृत्तीयप्रशिक्षणम्, वृत्तीयमार्गदर्शनम्, समाजाधारितपुनरावासः इत्यादिकार्यक्रमान् सञ्चालयन्ति।

- केन्द्रसर्वकारः राज्यसर्वकारश्च षष्ठदशकात् तादृषसंस्थाभ्यः वित्तीयसाहाय्यं कुर्वन्ति। सम्प्रति सामाजिकन्यायसशक्तीकरणमन्त्रालयः विविधयोजनानां कार्यन्यवयनाय अनुदानरूपेण असर्वकारीयसंस्थाभ्यः साहाय्यमाचरन्ति। यथा- ...
- असमर्थानां पितृभ्यः अभिभावकेभ्यश्च अभिविन्यासकार्यक्रमाणाम् (Orientation Program) आयोजनम्।
- असमर्थानां योग्यविद्यालये प्रवेशः।
- साहायकोपकरणानां निर्माणं विकासं च।
- अन्धेभ्यः ब्रेलीलिपेः निर्माणम्।
- भाषणपुस्तकानां निर्माणम्।

संस्था:-

- Blind Relief Association, New Delhi.
- The National ASSOCIATION for Blind, Mumbai.
- Blind PEOPLE Association, Ahmedabad.
- All India Confederation of the Blind, New Delhi
- अन्तराष्ट्रियसंस्था:-
 - 1 . UNESCO,
 - 2. UNECEF,
 - 3. CLISTOFFEL BLINDED MISSION INTERNATIONAL
 - 4. UNFPA, 5, Sight Savers International

धन्यवादः